

JAKUB BŁAJET\*

Wydział Psychologii i Kognitywistyki UAM

## **Inwentarz do Oceny Płci Psychologicznej - zaktualizowana charakterystyka psychometryczna**

Artykuł przedstawia charakterystykę psychometryczną Inwentarza do Oceny Płci Psychologicznej, której autorką jest Alicja Kuczyńska. Sprawdzono jakie określenia wchodzą w obecny stereotyp kobiecości i męskości. Założono, że określenia pochodzące z Inwentarza mogły stać się nieaktualne. Dokonano eksploracyjnej analizy czynnikowej pozycji pochodzących z IPP. Ostatecznie uzyskano dwa czynniki, wyjaśniające 30,51% całkowitej wariancji. Finalnie, skale zostały zasilone przez wszystkie pozycje z ładunkiem czynnikowym przekraczającym 0.3. Istniejące narzędzie ma zadowalające własności psychometryczne. Interpretacja ładunków czynnikowych poszczególnych pozycji IPP rzuca nowe światło na współczesne definicje kobiecości i męskości.

Słowa kluczowe: kobiecość, męskość, płć psychologiczna

Inventory for Psychological Gender Evaluation - updated psychometric characteristics

The article presents psychometric characteristics of the Psychological Gender Evaluation (IPP) by Alicja Kuczyńska. It was checked which terms enter into the current stereotype of femininity and masculinity. It was assumed that the terms from the Inventory may have become outdated. Exploratory factorial analysis of IPP items was made. Finally, two factors were obtained, explaining 30.51% of the total variance. Finally, the scales were fed by all positions with a factor charge in excess of 0.3. The existing tool has satisfactory psychometric properties. The interpretation of the factorial charges of individual IPP positions sheds new light on contemporary definitions of femininity and masculinity.

Keywords: femininity, masculinity, psychological gender

## **Opis oryginalnego narzędzia**

Pojęcie *gender* ma szeroki zakres. Mowa tu o cechach osobowości, wzorcach zachowania, podejmowanych rolach płciowych czy stereotypach. Wszystkie wymienione stanowią pewną całość, która odnosi się do wymiarów męskości i kobiecości. Określenie to pierwotnie stosowane niejako w kontrze do „natury”, dzisiaj jest jej „nadbudową”. To co wydaje się być istotnym, jest ono „społeczną manifestacją” tożsamości płciowej rozumianej jako „świadomość bycia mężczyzną lub kobietą” (Seligman, Walker, Rosenhan, 2003, s. 574). W artykule tym mowa o płci psychologicznej w rozumieniu Alicji Kuczyńskiej.

---

\* Artykuł został napisany na podstawie pracy magisterskiej pt. „Walidacja skali do pomiaru płci psychologicznej” napisanej w Instytucie Psychologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu pod kierunkiem prof. dr hab. Elżbiety Hornowskiej i recenzowanej przez prof. dr. hab. Władysława Jacka Paluchowskiego.  
adres Autora: Jakub.blajet@gmail.com

Inwentarz do będą Oceny Płci Psychologicznej został stworzony przez Kuczyńską. Został on opublikowany w 1992 roku. IPP jest polskim odpowiednikiem narzędzia BSRI autorstwa Sandry L. Bem, w związku z tym, w swych założeniach opiera się na teorii schematów płciowych. Autorka ta pojęcie ang. *gender* tłumaczy jako płć psychologiczną, którą rozumie jako: „spontaniczną gotowość do posługiwania się wymiarem płci w odniesieniu do siebie i świata” (Kuczyńska, 1992, s. 5). Wskazuje na cztery jej typy, są to: osoby określone seksualnie (ang. *sex-typed*), osoby androgyniczne, osoby nieokreślone seksualnie (ang. *undifferentiated*) oraz osoby krzyżowo określone seksualnie (ang. *cross-sex-typed*) (Kuczyńska, 1992). Pojęcie płci psychologicznej zdaje się być węższym ujęciem niż rodzaj czy płć społeczno-kulturowa. Koncentruje się na procesach psychicznych, poznawczym przetwarzaniu informacji związanych z płcią. Brak, w tym ujęciu odniesień, do związanych z rodzajem atrybutów, zachowań, ról społecznych, itp., kojarzonych z kobiecością i męskością. Ponadto Kuczyńska opisując kobiecość i męskość, posługuje się określeniem „płć” co może być mylące, ponieważ sugeruje to biologiczne rozumienie owego słowa. Jednakże „zawilności” związane z rozumieniem pojęcia ang. *gender* nie są tematem tego artykułu. Koncentruje się on na psychometrycznych właściwościach Inwentarza Kuczyńskiej.

## **Proces powstawania IPP**

Poniższy fragment, w całości, opisuje etapy powstawania oryginalnego narzędzia IPP, tj. Inwentarza do Oceny Płci Psychologicznej. Przedstawia w jaki sposób Kuczyńska stworzyła autorskie narzędzie.

Pierwsza lista określeń, opisujących kobiety oraz mężczyzn zawierała 141 cech. Pochodziła z literatury oraz propozycji studentów. Następnie poproszono 30 studentów oraz 30 studentek o ocenę owych pozycji pod kątem ich rozpowszechnienia w populacji polskich kobiet i mężczyzn. Tak więc, ich zadanie polegało na ocenieniu jaki procent mężczyzn i kobiet opisuje siebie poprzez daną cechę (Kuczyńska, 1992). Wyniki poddano analizie statystycznej i tak sprawdzono, które określenia są typowe dla obu płci. Podobnie jak u Bem, dana cecha musiała zostać uznana za „męską” zarówno przez kobiety jak i mężczyzn. Okazało się, że więcej określeń zasililo stereotyp męskości (Kuczyńska, 1992). Ostatecznie, w eksperymentalnej wersji Inwentarza znalazło się po 18 przymiotników w skali Kobiecości i skali Męskości. Tak więc znalazło się w niej 45 cech, z czego 9 pochodziło ze skali Neutralnej. Badani mieli za zadanie zaznaczyć na 5-stopniowej skali Likerta, w jakim stopniu

## INWENTARZ DO OCENY PŁCI PSYCHOLOGGICZNEJ

---

dana cecha ich charakteryzuje. Najniższa wartość w skali 1. Oznacza: „*zupełnie taki nie jestem*” a najwyższa: 5. „*taki właśnie jestem*” (Kuczyńska, 1992, s. 19). Wersją tą przebadano łącznie 79 studentów i studentek. Ostatecznie pozycje zostały poddane analizie mocy dyskryminacyjnej. Usunięto te, których wartość phi nie przekraczała 0,23 gdzie  $\alpha=0,05$  (Kuczyńska, 1992). Ostateczna wersja narzędzia zawiera 35 określeń, z czego 5 znajduje się w skali Neutralnej (Tabela 1).

Tabela 1

*Pozycje zasilające skale: Kobiecości, Męskości oraz Neutralną*

Skala Kobiecości	Skala Męskości	Skala Neutralna
Wrażliwy	Dominujący	Odpowiedzialny
Troskliwy	Niezależny	Przyjacielski
Angażujący się w sprawy innych	Rywalizujący	Wiarygodny
Łagodny	Nastawiony na sukces	Tolerancyjny
Kokieteryjny	Mający siłę przebicia	Sympatyczny
Dbający o swój wygląd	Łatwo podejmujący decyzję	
Gospodarny	Arogancki	
Mający poczucie estetyki	Mający dobrą kondycję fizyczną	
Gderliwy	Z poczuciem humoru	
Czuły	Mający zdolność przekonywania	
Uzuciowy	Pewny siebie	
Wrażliwy na potrzeby innych	Samowystarczalny	
Zdolny do poświęceń	Otwarty na świat zdarzeń zewnętrzných	
Delikatny	Eksperymentujący w życiu seksualnym	
Naiwny	Sprytny	

Źródło: opracowanie własne.

Pozycje mają formę przymiotnikową. Zostały sformułowane w formie męskiej. Zarówno w skali Kobiecości jak i Męskości znajdują się określenia, które mają negatywny wydźwięk, np. *gderliwy, naiwny, arogancki*, np.

Osoba badana jest proszona o ustosunkowanie się do 35 pozycji. Ma odpowiedzieć w jakim stopniu każda z cech opisuje jego/jej osobę. Zaznacza odpowiedź na 5-stopniowej skali Likerta, gdzie 1 oznacza: „*Zupełnie taki nie jestem*”, a 5: „*Taki właśnie jestem*”. Wyniki oblicza się oddzielnie dla skal: Kobiecości i Męskości, sumując punkty przydzielone każdej odpowiedzi (Kuczyńska, 1992). Określeniu typu płci psychologicznej służy tabela poniżej (Tabela 2). Wartości, które się w niej znajdują wynikają z median uzyskanych w badaniu studentów (Kuczyńska, 1992).

Tabela 2

*Określanie typu płci psychologicznej na podstawie uzyskanych wyników*

Liczb punktów		Kobiecość	
		0-51	52-75
Męskość	0-48	Osoby nieokreślone seksualnie	Kobiecy mężczyźni Kobiety mężczyźni
	49-75	Męscy mężczyźni Męskie kobiety	Osoby androgyniczne

Źródło: Kuczyńska, 1992, s. 26

Analizy rzetelności IPP dokonano na podstawie badania 79 studentów eksperymentalną wersją owego narzędzia. Do analizy rzetelności wykorzystano odpowiedzi na te pozycje, które znalazły się w ostatecznej wersji narzędzia (Kuczyńska, 1992). Wykorzystano metodę estymacji wewnętrznej zgodności testu, z wykorzystaniem wzoru Kudera-Richardsona, w adaptacji Fergusona (Brzeziński, 1978, za: Kuczyńska, 1992). Jak podaje Kuczyńska dla skali Męskości  $r_{tt}=0,7834$ , z kolei dla Kobiecości:  $r_{tt}=0,7856$  (1992).

Jeśli chodzi o standardowy błąd pomiaru, w skali Kobiecości jest on równy 3,36, a w Męskości 3,75 (Kuczyńska, 1992).

Kuczyńska analizowała trafność teoretyczną swojego narzędzia. W tym celu przebadła osoby transseksualne, opierając się na założeniu mówiącym o występowaniu u nich niezgodności pomiędzy jednostkowym poczuciem płci a płcią w rozumieniu biologicznym. Wyszła z założenia, że owa rozbieżność prowadząca do psychicznego dyskomfortu, skłania osoby transseksualne do jego zredukowania poprzez chirurgiczną korektę płci. Ponadto, wg autorki, mają one tendencję do podejmowania zachowań, ról społecznych czy przyjmowania atrybutów zgodnych z ich poczuciem płci psychicznej (Kuczyńska, 1992). Założenie to wydaje się być nadmiernym uproszczeniem. Zakładanie, że osoba transseksualna, np. o typie K/M, osiągnie wyniki zbliżone do mężczyzn może być błędne. Jednakże Kuczyńska właśnie tak sformułowała swoją hipotezę jeśli chodzi o trafność teoretyczną. Wyniki osób transseksualnych (K/M) porównała z wynikami studentów (Kuczyńska, 1992). Nie analizowała posiadanej przez nich płci psychologicznej. Stwierdziła tylko, że posiadanie przez nich płci psychologicznej określonej konwencjonalnie jest mało prawdopodobne (Kuczyńska, 1992). By porównać owe grupy autorka zastosowała test t-Studenta (Kuczyńska, 1992).

Z poniższej tabeli (Tabela 2) wynika, że w skali Kobiecości zarówno wyniki kobiet jak i mężczyzn nie różnią się od wyników kobiet transseksualnych. Z kolei, wyniki osób transseksualnych (K/M), w skali Męskości, różnią się od wyników studentek, ale nie różnią się od wyników studentów (Kuczyńska, 1992). Wyżej omówiona hipoteza, znalazła wg autorki swoje potwierdzenie, w związku z tym uznała to narzędzie za trafne teoretycznie. Warto jednak pamiętać, że od wydania tego narzędzia minęło ponad 10 lat, dlatego należy się zastanowić czy narzędzie jest dalej rzetelne i trafne.

Tabela 3

*Porównanie wyników osób transseksualnych i studentów – trafność teoretyczna*

Skala IPP	$\bar{x}_K$	$\bar{x}_T$	t	p.i.	$\bar{x}_M$	$\bar{x}_T$	t	p.i.
Kobiecość	52,8	51,0	-0,979	n.i.	48,6	51,0	1,198	n.i.
Męskość	44,7	50,1	2,593	0,01	51,4	50,1	-0,673	n.i.

Źródło: Kuczyńska, 1992, s. 23

$\bar{x}_K$  Średni wynik kobiet studentek

$\bar{x}_T$  Średni wynik osób transseksualnych

$\bar{x}_M$  Średni wynik mężczyzn studentów

t Wartość t w teście t-Studenta

p.i. Poziom istotności

n.i. Wartość nieistotna statystycznie

Objaśnienia do tabeli

## Badanie własne

W badaniu własnym skoncentrowano się na analizie rzetelności oraz trafności IPP. Udział w nim wzięły 132 kobiety oraz 63 mężczyzn. Łącznie badanych było 195. Byli to studenci w wieku: 19-26, z różnych uczelni w Polsce. Badani zostali poproszeni o wypełnienie Inwentarza do Oceny Płci Psychologicznej.

## Uzyskane wyniki

Pierwszym krokiem było dokonanie eksploracyjnej analizy czynnikowej, metodą głównych składowych, pozycji pochodzących z oryginalnego Inwentarza do oceny Płci Psychologicznej, tak, by możliwe było określenie struktury wewnętrznej skal autorstwa Kuczyńskiej. Liczbę czynników wyodrębniono na podstawie kryterium wykresu ospyska. Dzięki temu uzyskano dwa czynniki, wyjaśniające 30,51% całkowitej wariancji. Wykonano analizę z rotacją ortogonalną czynników w metodzie Varimax. Skale zostały zasilone przez pozycje z ładunkiem czynnikowym przekraczającym 0.3. Dzięki temu ustalono, że do skali

## INWENTARZ DO OCENY PŁCI PSYCHOLOGGICZNEJ

Kobiecości weszły takie określenia jak: *wrażliwy* (0,65), *troskliwy* (0,68), *angażujący się w sprawy innych* (0,61), *łagodny* (0,53), *mający poczucie estetyki* (0,31), *wrażliwy na potrzeby innych* (0,66), *zdolny do poświęceń* (0,43), *delikatny* (**0,72**), *uczuciowy* (**0,71**), *czuły* (**0,73**). Z kolei do Męskości: *dominujący* (0,54), *niezależny* (0,34), *rywalizujący* (0,33), *nastawiony na sukces* (0,55), *kokieteryjny* (0,39), *mający siłę przebiccia* (**0,71**), *łatwo podejmujący decyzję* (0,58), *dbający o swój wygląd* (0,35), *gospodarny* (0,43), *mający dobrą kondycję fizyczną* (0,34), *z poczuciem humoru* (0,34), *sprytny* (0,63), *mający zdolność przekonywania* (0,64), *pewny siebie* (**0,72**), *samowystarczalny* (0,38), *otwarty na świat zdarzeń zewnętrznych* (0,46), *eksperymentujący w życiu seksualnym* (0,34). Podobnie jak w pierwotnej wersji inwentarza (Kuczyńska, 1992) stereotyp męskości obfituje w większą liczbę określeń go charakteryzujących. W wersji eksperymentalnej oryginalnego narzędzia skalę Męskości zasilają 32 pozycje, gdzie Kobiecość tylko 12 (Kuczyńska, 1992).

Tabela 4

*Macierz rotowanych składowych – IPP Kuczyńskiej (1992)*

	Składowa	
	1	2
17. Dominujący	0,537	
18. Wrażliwy		0,651
19. Angażujący się w sprawy innych		0,613
20. Niezależny	0,343	
21. Troskliwy		0,681
22. Łagodny		0,534
23. Rywalizujący	0,329	
24. Nastawiony na sukces	0,550	
25. Kokieteryjny	0,390	
26. Mający siłę przebiccia	0,708	
27. Łatwo podejmujący decyzję	0,580	
28. Dbający o swój wygląd	0,349	
29. Gospodarny	0,428	
30. Arogancki		-0,497
31. Uczuciowy		0,705
32. Mający dobrą kondycję fizyczną	0,343	
33. Gderliwy		
34. Z poczuciem humoru	0,335	

	Składowa	
	1	2
35. Sprytny	0,630	
36. Mający zdolność przekonywania	0,641	
37. Mający poczucie estetyki		0,311
38. Pewny siebie	0,722	
39. Wrażliwy na potrzeby innych		0,655
40. Samowystarczalny	0,376	
41. Zdolny do poświęceń		0,430
42. Otwarty na świat zdarzeń zewnętrznych	0,456	0,377
43. Delikatny		0,723
44. Eksperymentujący w życiu seksualnym	0,339	
45. Naiwny	-0,347	
46. Czuły		0,729

Metoda wyodrębniania czynników - Głównych składowych.

Metoda rotacji - Varimax z normalizacją Kaisera.<sup>a</sup>

a. Rotacja osiągnęła zbieżność w 3 iteracjach.

Obydwa czynniki Kobiecość i Męskość mają podobną siłę. Męskość została zasilona przez 17 pozycji, z kolei na Kobiecość składa się 10 przymiotników. I czynnik tłumaczył 15,5% wariancji a II 15,02%.

W skali Kobiecości 3 pozycje: *delikatny*, *uczuciowy*, *czuły* mają najwyższe ładunki, oscylujące wokół wartości 0,70. Najniższy ładunek ma pozycja: *mający poczucie estetyki* (0,31). Przy pozostałych pozycjach ładunki mają wartości w przedziale od 0,43 do 0,73. Przy czym pozycje *kokietyjny* (0,39), *dbający o swój wygląd* (0,35) oraz *gospodarny* (0,43) zasiliły Męskość, określenie: *naiwny* (-0,35) niejako też przez swoją odwrotność. Pozycja *gderliwy* nie zasilila żadnego z dwóch czynników.

W skali Męskości wyróżnić można 17 pozycji. W jej skład weszły pozycje, które w oryginalnym IPP Kuczyńskiej wchodziły w skład skali: Kobiecość, czyli: *kokietyjny* (0,39), *dbający o swój wygląd* (0,35), *gospodarny* (0,43). Pozycja: *arogancki* „wypadła” z owej skali. Wyróżnić można dwie pozycje o najwyższych ładunkach, mianowicie: *pewny siebie* (0,72) oraz *mający siłę przebiccia* (0,71). Ładunki czynnikowe pozostałych określeń oscylują w przedziale: od 0,3 do 0,4, a więc są stosunkowo niskie (*niezależny*, *rywalizujący*,



*kokieteryjny, dbający o swój wygląd, mający dobrą kondycję fizyczną, z poczuciem humoru, samowystarczalny, eksperymentujący w życiu seksualnym).*

Przy interpretacji tych danych posłużono się badaniami Renaty Korzeń (2006), która dokonała charakterystyki Inwentarza do Oceny Płci Psychologicznej. Przy ocenie trafności teoretycznej inwentarza skorzystała z analizy czynnikowej. Dzięki temu udało jej się wyodrębnić dwa czynniki: I (Kobiecość) i II (Męskość), które skupiają w sobie cechy stereotypowo przypisane danej płci w oryginalnym badaniu Kuczyńskiej (1992). Tu I czynnik wyjaśnia 17,42% wariancji, a II 16,82%. Jest to odwrotna tendencja w porównaniu z powyższym badaniem.

W skali Kobiecości istnieje pewna analogia jeśli chodzi o wysokość ładunków poszczególnych pozycji. W przypadku następujących określeń: *delikatny* (0,76), *uczuciowy* (0,82), *czuły* (0,78) są one zbliżone do ładunków pozycji w powyższej analizie (Tabela 4). Istnieje też pewna tendencja, która znalazła w niej potwierdzenie. Mianowicie z badań Korzeń (2006) wynika, że takie pozycje jak: *gderliwy* czy *naiwny* mające niskie ładunki (0,09; 0,19) nie zmieściły się w Kobiecości, tu zachodzi ten sam proces. Ponadto pozycja: *mający poczucie estetyki* (0,48) dziś ma ładunek o wartości (0,31). Z kolei, *gospodarny* (0,32) o niskim ładunku, obecnie zajmuje miejsce poza stereotypem Kobiecości, a odnajduje się na przeciwnym biegunie (skala Męskości). Uwidacznia się pewien proces ewolucji cech, które niegdyś przypisywane wyłącznie kobietom, dziś przechodzą do Męskości.

W tej skali najsilniejszymi pozycjami są: *pewny siebie* (0,76) oraz *mający siłę przebicia* (0,75) (Korzeń, 2006). Obecnie siła ładunków jest nieznacznie niższa, w tych dwóch przypadkach. W badaniach tejże autorki przymiotniki (dla Męskości) przyjmują wartości w przedziale od 0,37 do 0,76. Z czego jedynie: *arogancki* czy *mający dobrą kondycję fizyczną* nie przekraczają 0,40. W obecnej analizie, pierwsza pozycja nie zmieściła się w żadnej ze skal, druga natomiast przyjmuje wartość: (0,34). Ponadto, w skali Męskości widoczne jest obniżenie ładunków dla takich pozycji jak: *niezależny, rywalizujący, z poczuciem humoru, samowystarczalny, eksperymentujący w życiu seksualnym*. Cechy takie jak: *kokieteryjny* czy *dbający o swój wygląd*, które Korzeń zaklasyfikowała jako uniwersalne, obecnie znalazły swe miejsce w skali Męskości, chociaż ich ładunki nie są wysokie. Możliwe, że jest to związane z pewną asymetrią w zakresie płci wynikającą z

androcentryzmu (Bem, 2000, s.153), gdzie mężczyźni mają tendencję do afirmowania i doceniania własnej cielesności, a kobiety raczej do jej niedoceniaenia (Bem, 2000, s.153). Ponadto określenie *otwarty na świat zdarzeń zewnętrznych* u autorki zasila Kobiecość. Zaskakujące jest też to, że określenie *gospodarny* ma ładunek o wartości (0,43) i również zasilił ową Męskość (Tabela 5). Być może zjawisko to jest efektem „transpozycji” cech, które dotychczas utożsamiane z kobiecością obecnie wzbogacają stereotyp męskości.

Tabela 5

*Porównanie wartości ładunków pozycji z własnego badania oraz charakterystyki Korzeń (2006)*

	Badania własne; Analiza macierzy korelacji, z rotacją ortogonalną Varimax		Nowa charakterystyka IPP – Korzeń (2006); Analiza czynnikowa	
	Kobiecość	Męskość	Kobiecość	Męskość
Dominujący		0,537	-0,04	0,64
Wrażliwy	0,651		0,65	-0,24
Angażujący się w sprawy innych	0,613		0,53	0,05
Niezależny		0,343	-0,06	0,54
Troskliwy	0,681		0,73	-0,02
Łagodny	0,534		0,40	-0,30
Rywalizujący		0,329	-0,05	0,52
Nastawiony na sukces		0,550	0,06	0,55
Kokieteryjny		0,390	0,34	0,32
Mający siłę przebiccia		0,708	0,12	0,75
Łatwo podejmujący decyzję		0,580	-0,05	0,52
Dbający o swój wygląd		0,349	0,38	0,27
Gospodarny		0,428	0,32	0,18
Arogancki	-0,497		-0,30	0,37
Uzuciowy	0,705		0,82	-0,08
Mający dobrą kondycję fizyczną		0,343	0,03	0,38
Gderliwy			-0,01	0,09
Z poczuciem humoru		0,335	0,21	0,44

## INWENTARZ DO OCENY PŁCI PSYCHOLOGGICZNEJ

	Badania własne; Analiza macierzy korelacji, z rotacją ortogonalną Varimax		Nowa charakterystyka IPP – Korzeń (2006); Analiza czynnikowa	
	Kobiecość	Męskość	Kobiecość	Męskość
Sprytny		0,630	0,04	0,62
Mający zdolność przekonywania		0,641	0,20	0,62
Mający poczucie estetyki	0,311		0,48	0,12
Pewny siebie		0,722	0,02	0,76
Wrażliwy na potrzeby innych	0,655		0,77	-0,08
Samowystarczalny		0,376	-0,17	0,43
Zdolny do poświęceń	0,430		0,54	0,02
Otwarty na świat zdarzeń zewnętrznych	0,377	0,456	0,45	0,36
Delikatny	0,723		0,76	-0,20
Eksperymentujący w życiu seksualnym		0,339	0,03	0,52
Naiwny		-0,347	0,19	-0,27
Czuły	0,729		0,78	-0,04

Wskaźnik *alfa* Cronbacha wynosi 0,76 (w badaniu własnym) dla Kobiecości, jest on nieco niższy niż w oryginale (0,79) (Kuczyńska, 1992). Z kolei skala Męskości ma rzetelność równą 0,77, w pierwotnej wersji: 0,78. Dla Kobiecości  $Sx$  jest równe 7,31, a SEM wynosi 3,58. Z kolei w Męskości  $Sx$  równe jest 7,72, a SEM ma wartość 3,70 (Tabela 6).

W skali Kobiecości takie pozycje jak: *dbający o swój wygląd, łagodny, mający poczucie estetyki, kokieterijny, gospodarny, gderliwy czy zdolny do poświęceń* słabo korelują z całą skalą, ich wartości są niższe niż 0,5. W Nowej Charakterystyce Inwentarza Korzeń (2006) jedynie cechy takie jak *gderliwy czy naiwny* słabo korelują ze skalą. W tym przypadku *gospodarny* (0,12) ma niższy ładunek niż określenie *naiwny* (0,18).

W skali Męskości większość pozycji ma niezadowalającą moc dyskryminacyjną. Nie przekraczają one progu 0,5.

Warto podkreślić, że w oryginalnej wersji IPP podstawą oceny były współczynniki korelacji punktowo-czteropolowej *phi* (Brzeziński, 1978, za: Kuczyńska, 1992). Z

eksperymentalnej wersji Inwentarza usunięto te pozycje, dla których wartość  $\phi$  była niższa od 0,23, przy  $\alpha=0,05$  (Kuczyńska, 1992).

Tabela 6

*Statystyki opisowe dla Skali Kobiecości i Męskości*

	Badanie własne (analiza IPP)			Inwentarz do Oceny Płci Psychologicznej – Kuczyńska			Nowa charakterystyka psychometryczna IPP – Korzeń		
Kobiecość	$Sx=7,31$	SEM=3,58	$Rtt=0,76$	$Sx=7,26$	SEM=3,36	$Rtt=0,79$	$Sx=7,47$	SEM	$Rtt=0,81$
								?	
Męskość	$Sx=7,72$	SEM=3,70	$Rtt=0,77$	$Sx=8,06$	SEM=3,75	$Rtt=0,78$	$Sx=8,24$	SEM	$Rtt=0,82$
								?	

Porównanie to pokazuje, że oryginalne narzędzie: Inwentarz do Oceny Płci Psychologicznej Kuczyńskiej ma zadowalające wartości psychometryczne. Nie różnią się one znacząco w poszczególnych analizach (1992). Interpretacja wartości ładunków czynnikowych poszczególnych pozycji pokazuje, że niektóre z nich mają tendencje do przenikania się. W charakterystyce Korzeń część z nich stała się uniwersalna (2006). Ich wartości nie różnią się znacznie pomiędzy dwoma czynnikami. Większość tendencji, jeśli chodzi o niektóre określenia, potwierdza się – część z nich przestaje być wykorzystywana zarówno przez kobiety jak i mężczyzn do opisu siebie, bądź opisują ich one w niewielkim stopniu (Korzeń, 2006).

## Zakończenie

Podsumowując - na początku starano się określić strukturę wewnętrzną owego Inwentarza. Wyodrębniono dwa czynniki, które wyjaśniały 30,51% całkowitej wariancji. Dokonano także analizy z rotacją ortogonalną czynników w metodzie Varimax, przy czym skale zostały zasilone przez pozycje o ładunku czynnikowym przekraczającym próg 0,3. W skali Kobiecości pozycjami, które charakteryzują się najwyższymi ładunkami są: czuły (0,73), delikatny (0,72), uczuciowy (0,71). Z kolei w skali Męskości mowa o takich określeniach jak: pewny siebie (0,72) oraz mający siłę przebicia (0,71). Zauważono, że

stereotyp męskości obfituje w większą liczbę określeń, taka sama tendencja wystąpiła na etapie tworzenia narzędzia przez Kuczyńską. W badaniach własnych Męskość zasiłowało 17 pozycji, a Kobiecość 10 przymiotników. Ponadto obydwie czynniki mają podobną siłę. Warto zwrócić uwagę na to, że takie pozycje jak: *kokieteryjny* (0,39), *dbający o swój wygląd* (0,35) oraz *gospodarny* (0,43) „przeszły” z Kobiecości do Męskości. Fakt ten jest zastanawiający. Być może jest to spowodowane kryzysem męskości, który opisuje Melosik (2006). Mężczyźni pogubili się niejako w pełnionych przez siebie rolach. Z jednej strony wymaga się od nich bycia „męskimi” w stereotypowym rozumieniu, co wiąże się z siłą, pewnością siebie, operatywnością, z drugiej zaś, oczekuje się od nich bycia wrażliwymi, ciepłymi, inaczej „kobiecyymi” (2006). Możliwe jest także, że obecna sytuacja społeczno-gospodarcza wymaga by ci przededefiniowali koncepcję własnej męskości, której zastały obraz wydaje się być nieadekwatny. Pierwsze dwa określenia kojarzą się z byciem atrakcyjnym, prawdopodobnie wygląd jest dla mężczyzn ważnym aspektem funkcjonowania, jednakże zaskakujące jest to, że określenie: *dbający o swój wygląd* nie zasiłowało stereotypu kobiecości. Warto też jednak zwrócić uwagę, że przymiotniki znajdujące się w Inwentarzu sformułowane są w formie męskiej. To potwierdza niejako zjawisko androcentryzmu, jednak narzędzie powinno być od tego wolne, inaczej może stać się nieobiektywną miarą.

Powyższe analizy porównano z charakterystyką psychometryczną owego narzędzia, dokonaną przez Korzeń. Zestawienie obydwu analiz pokazuje, że IPP ma zadowalające własności psychometryczne, a uzyskane wyniki różnią się nieznacznie pomiędzy sobą. To co istotne, wartości ładunków czynnikowych określonych pozycji wskazują, że część z nich „przeszła” niejako z jednego stereotypu na drugi. Niektóre miały charakter uniwersalny, co oznacza, że ich wartości, w poszczególnych czynnikach, nie różniły się znacząco między sobą, podobnie było u Korzeń. Oznacza to, że niektóre określenia przestają być wykorzystywane, zarówno przez kobiety jak i mężczyzn, do opisu siebie.

### **Literatura cytowana**

Bem, S. L. (2000). *Męskość–kobiecość. O różnicach wynikających z płci*. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.

Korzeń, R. (2006). Nowa charakterystyka psychometryczna Inwentarza do Oceny Płci Psychologicznej (IPP). *Studia Psychologica*, 6, 37-50.

Kuczyńska, A. (1992). *Inwentarz do oceny Płci Psychologicznej*. Warszawa: Pracownia Testów Psychologicznych PTP.

Maruszewski, T., Ścigała, E. (1998). *Emocje-Aleksytymia-Poznanie*. Poznań: Wydawnictwo Fundacji Humaniora, s. 133-148, 181-206.

Melosik, Z. (2006). *Kryzys męskości w kulturze współczesnej*. Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls.

Seligman, M. E. P., Walker, E. F., Rosenhan, D., L. (2003). *Psychopatologia*. Poznań: Wydawnictwo Zysk i S-ka.